

концентри (як інґарденівська концепція в умовно теоретико-літературних відчитих). Насамперед другі “Інґарденівські читання” стали місцем наукового розкошування для дослідників давньої літератури, які за бажання могли об’єднатися в окрему потужні секцію. Варто використати доповіді Ю. Пелешенка (Київ) “Поетика повісті “Страсті Христові” як пам’ятки української та білоруської літератури”, С. Кавальова (Люблін) “Десятирічна повість...” (1585) Андрія Римші: жанрові властивості й фенотип твору”, Н. Левченко (Харків) “Феноменологічна екзегеза імені Бога в українських барокових текстах”, Г. Павленко (Київ) “Давньоукраїнська “Повість про Акира Премудрого” як претекст”, Є. Джиджори (Одеса) “Поетика киево-руської гімнографії (Служби св. Борису і Глібу, св. Володимиру і св. княгині Ользі)” та ін. Частково до них можна було би долучити виступ Н. Пелешенко (Київ), у якому йшлося про рецепцію та інтерпретацію “Концептів Григорія Сковороди та образу “людини Бароко” в українській літературі ХХ ст.”.

Другий концентр – франкознавчі студії. Крім уже зазначеної доповіді Б. Тихолоза, варто згадати також відчити (зрозуміло, львів’ян) В. Корнійчука “Гармонія “золотої перетину” в ліриці Івана Франка” та В. Микитюка “Поетика твору І. Франка “Наша публіка”: проблема жанру”.

А ще були доповіді з історії української, польської, німецької, французької літератур, компаративістські дослідження, і кожен доповідач робив для учасників читань наукові відкриття, демонстрував своєрідне “очуднення” в підході до “звичних” уже літературних творів чи авторів, у виборі методів, прийомів і шляхів аналізу. Показовою в цьому сенсі була доповідь “Телесілла, Аполлон, “Філесіяда”: реконструкція одного давньогрецького тексту гімнографічного жанру (V ст. до Р.Х.)” Т. Лучука (Львів). Спочатку світ давньогрецької літератури був дуже далеким для учасників секційного засідання, особливо якщо врахувати те, що йшлося про зовсім не відомі для загалу тексти й авторів. Однак поступово всіх захопили текстознавчі пошуки-реконструкція, віртуозне використання й поєднання різноманітних прийомів відновлення, здавалося, назавжди втраченого фрагмента тексту. Коли Т. Лучук завершував свій виклад, рясно ілюструючи його крейдою на дошці, виникло враження, що всі присутні осягли сутність проблеми, складність текстологічних пошуків і навіть щось почали розуміти в давньогрецькій мові.

На другий день читань була традиційна поїздка до туристично-відпочинкового Казімежа Дольного за 40 км від Любліна, яке поєднало в собі ренесансну архітектуру з колоритом єврейського містечка, королівський замок і французький монастир на пагорбах із розлогою долиною та плавною течією Вісли. Проте ця поїздка була не тільки знайомством з оригінальним куточком польської землі, а й нагодою неформального діалогу, обміну думками.

Микола Васьків

м. Кам’янець-Подільський

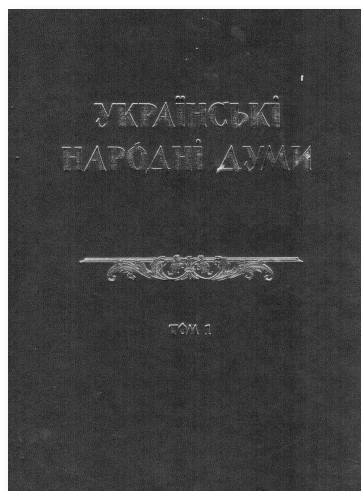
Отримано 14 лютого 2010 р.

УНІКАЛЬНЕ ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ДУМ

В Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (далі – ІМФЕ) уперше в історії української науки й культури підготовлено фундаментальне академічне видання “Українські народні думи” в п’яти томах (серія “Українська народна творчість”). Представлено твори національного думового епосу (тексти та мелодії) від найдавніших записів до найновіших фіксацій; враховано специфіку історико-культурного розвитку цього жанру, еволюцію епічної та виконавської традицій, особливості збирацької роботи, едиційну практику ХІХ – початку ХХІ ст. Видання, підготовлене колективом відділу фольклористики (науковий керівник теми – завідувач відділу фольклористики, доктор філологічних наук, член Національної спілки письменників України Микола Дмитренко), уміщує найповнішу в історії публікацій дум кількість сюжетів (п’ятдесят) із залученням усіх зафіксованих варіантів, відомих упорядникам. Томи укладено на основі архівних матеріалів та першодруків. За обсягом видання майже втричі перевершує публікацію дум у двох томах в упорядкуванні Катерини Грушевської (Т. 1. – 1927; Т. 2. – 1931).

Матеріали п’ятитомного зводу дум систематизовано за сюжетно-тематичним і хронологічним принципами, що властиві

Перший том видання
“Українські народні думи”

академічній серії “Українська народна творчість” (серію започатковано з ініціативи Максима Рильського 1961 року). Ці принципи класифікації послідовно втілено майже у трьох десятках збірок українського пісенного та прозового фольклору (“Колядки та щедрівки”, “Чумацькі пісні”, “Весільні пісні”, “Балади”, “Легенди та перекази” та ін.), вони дають змогу показати еволюцію народної епічної традиції, детермінованої історією України, соціально-побутовими умовами, специфікою розвитку культури загалом та інституту кобзарства зокрема.

В упорядкуванні відомих фольклористів Миколи Дмитренка, Софії Грици, Галини Довженок зойно побачив світ великий за форматом і за обсягом (856 с.) перший том видання “Українські народні думи” – “Думи раннього козацького періоду”. До книжки ввійшли: стаття “Від упорядників”, ґрунтовні передмови М. Дмитренка “Українські народні думи як феномен традиційної культури” та С. Грици “Думи в синтезі слова, музики та виконавства”, а також десять сюжетів оригінальних витворів національного епосу: думи “Плач невольників”, “Плач невольника” (підготувала Г. Довженок), “Маруся Богуславка”, “Іван Богуславець” (Т. Шевчук), “Сокіл і соколя” (А. Ясенчук), “Федір Безродний”, “Отаман Матяш старий” (І. Кімакович), “Самійло Кішка” (М. Дмитренко, О. Шалак), “Олексій Попович” (Н. Пазяк), “Буря на Чорному морі” (О. Шалак). Чимало творів подано з мелодіями (за наявності записів). Збережено правопис записувачів (В. Ломиковського, М. Цертелева, М. Максимовича, П. Лукашевича, М. Костомарова, П. Куліша, М. Лисенка, Б. Грінченка, П. Мартиновича, Д. Яворницького, Ф. Колесси та ін.), що засвідчує високу наукову вартість видання, адже подання матеріалів за сучасним правописом – справа підготовки популярних збірок дум.

Про кожен сюжет уміщено розвідку, твори прокоментовано. Усі десять сюжетів мають чимало варіантів, зокрема: “Плач невольників” – 26, “Маруся Богуславка” – 18, “Самійло Кішка” – 12, “Олексій Попович” – 44. На завершення книжки подано списки умовних і бібліографічних скорочень, географічний та іменний покажчик. Збірку проілюстровано портретами кобзарів і лірників, збирачів і дослідників дум, а також автографами записів з архівів, титулами стародруків тощо. Зазначимо, що повніший довідковий матеріал про виконавців, записувачів і дослідників дум міститься в п'ятому томі.

Важливо, що видання теоретично підсумовує здобутки як у збиранні дум, так і в їх вивченні. Зокрема, М. Дмитренко в передмові простежив жанрову специфіку дум, походження та будову творів. Оглянувши різноманітні тлумачення специфіки жанру, вчений подав власне визначення: “Українські народні думи – це епічні монументальні словесно-музичні твори героїчного, соціально-побутового характеру, що відображають модус художнього мислення козацької доби, бароко та кульмінаційний етап формування національної самосвідомості етносу, ідеї державності; мають астрофічну будову, вільний віршовий розмір (від шести до сімнадцяти і більше складів у рядку, рядки об'єднані в уступи), переважно паралельне дієслівне римування. Думи, як правило, виконують експресивним імпровізованим у межах традиції соло – речитативом (мелодекламацією) – під супровід гри на кобзі, бандурі, рідше – лірі. В активному автентичному побутуванні думи як жанр проіснували близько трьохсот років, а в останні два століття перебували в стадії згасання, трансформації, переходу в художньо-самодіяльне концертне виконавство чи напівпрофесійне аматорство” (15).

В ІМФЕ НАН України відбулася презентація академічного видання дум. М. Дмитренко ознайомив наукову громадськість, працівників ЗМІ з особливостями підготовки дум до видання, структурою та змістом першого тому. Високу оцінку видання висловили академіки НАН України: директор Інституту історії В. Смолій, директор ІМФЕ (голова засідання) Г. Скрипник, директор Інституту української мови П. Гриценко, поет І. Драч, професор кафедри фольклористики Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор філологічних наук С. Росовецький, професор Київського університету культури і мистецтв, поет М. Ткач, науковці С. Грица та Г. Довженок. Під час презентації бандурист, заслужений артист України Тарас Силенко майстерно виконав думу “Проводи козака”.

У виступах учасників презентації наголошувалося: унікальне видання українських народних дум – значний внесок до української науки й культури – може гідно репрезентувати вітчизняну фольклористику у слов'янському, європейському та світовому контекстах.

Бандурист, заслужений артист України Тарас Силенко

Юлія Шутенко, Тетяна Ніколаєва

Отримано 4 листопада 2010 р.

м. Київ